

वामदेवो गौतमः। दधिक्राः। त्रिष्टुप्, ६ अनुष्टुप्

आशुं दधिक्रां तमु नु ष्टवाम दिवस्पृथिव्या उत चर्किराम।

उच्छन्तीर्मांमुषसः सूदयन्त्वति विश्वानि दुरितानि पर्षन् ॥ ४.०३९.०१

आशुम्- क्षिप्रकारिणम्। दधिक्राम्- अश्वदेवं प्राणम्। तम्- अमुम्। नु- क्षिप्रम्। स्तवाम- स्तुमः।

दिवः- नभसः। पृथिव्याः- भूम्याः। चर्किराम- अस्य घासं विक्षिपाम। माम्। उच्छन्तीः- तमो

विवासयन्त्यः। उषसः- प्रभात्यो विद्या इत्याध्यात्मिके। सूदयन्तु- रक्षन्तु। विश्वानि- सर्वाणि।

दुरितानि- दुःखानि। अति पर्षन्- अतिपारयन्तु ॥१॥

महश्चर्कर्म्यर्वतः क्रतुप्रा दधिक्राव्णः पुरुवारस्य वृष्णः।

यं पूरुभ्यो दीदिवांसं नाग्निं ददथुर्मित्रावरुणा ततुरिम् ॥ ४.०३९.०२

मित्रावरुणा- हे मित्रावरुणौ। मित्रः स्नेहाधिदेवता। वरुणः ऋताधिदेवता। यम्। ततुरिम्- तारकम्।

दीदिवांसं नाग्निम्- दीप्तमिव पावकम्। पूरुभ्यः- मनुष्येभ्यः। ददथुः। तस्य। महतः- महात्मनः।

पुरुवारस्य- बहुभिर्वरणीयस्य। वृष्णः- वर्षकस्य। अर्वतो दधिक्राव्णः- प्राणाश्वस्य। क्रतुप्राः-

सङ्कल्पपूरकः सन्। चकर्मि- स्तुतिं करोमि ॥२॥

यो अश्वस्य दधिक्राव्णो अकारीत्समिद्धे अग्ना उषसो व्युष्टौ।

अनागसं तमदितिः कृणोतु स मित्रेण वरुणेना सजोषाः ॥ ४.०३९.०३

यः। अश्वस्य दधिक्राव्णः- प्राणाश्वस्योपासनम्। अग्नौ- पावके सर्वभूतहितकृतौ इत्याध्यात्मिके।

समिद्धे- सम्यगुद्दीपिते सति। उषसो व्युष्टौ- सुप्रभाते। अकारीत्- करोति। तम्। अदितिः-

अखण्डप्रकृतिः। अनागसम्- अपापम्। कृणोतु- करोतु। सः। मित्रेण- स्नेहाधिदैवतेन। वरुणेन-

ऋताधिदैवतेन। सजोषाः- समानप्रीतिर्भवतु ॥३॥

दधिक्राव्ण इष ऊर्जो महो यदमन्महि मरुतां नाम भद्रम्।

स्वस्तये वरुणं मित्रमग्निं हवामहे इन्द्रं वज्रबाहुम् ॥ ४.०३९.०४

ऊर्जः- बलवतः। इषः- एषणावतः। महः- महात्मनः। दधिक्राव्णः- प्राणाश्वस्य। मरुताम्- प्राणप्रणालीभूतानाम्। भद्रं नाम- कल्याणं मन्त्रम्। अमन्महि- ध्यायामः। स्वस्तये- भद्राय। वरुणम्- ऋताधिदैवतम्। मित्रम्- स्नेहाधिदैवतम्। अग्निम्- सत्क्रतुं पावकम्। वज्रबाहुम्- वज्रपाणिम्। इन्द्रम्- ईशनाधिदैवतम्। हवामहे- आह्वयामः ॥४॥

इन्द्रमिवेदुभये वि ह्वयन्त उदीराणा यज्ञमुपप्रयन्तः।

दधिक्रामु सूदनं मर्त्याय ददथुर्मित्रावरुणा नो अश्वम् ॥ ४.०३९.०५

उदीरयन्तः- उद्यन्तः। यज्ञम्। उपप्रयन्तः- उपगच्छन्तः। उभये- द्विविधा जना अपि। इन्द्रमिव। प्राणतुरगम्। वि ह्वयन्त- विशेषेण आह्वयन्ति। मित्रावरुणा- हे मित्रावरुणौ। नः- अस्मभ्यम्। मर्त्याय- मर्त्यस्य। सूदनम्- प्रेरकम्। दधिक्रामश्वम्- प्राणाश्वम्। युवां ददथुः ॥५॥

दधिक्राव्णो अकारिषं जिष्णोरश्वस्य वाजिनः।

सुरभि नो मुखां करत्प्र ण आयूषि तारिषत् ॥ ४.०३९.०६

वाजिनः- वेगवतः। अश्वस्य- व्यापनशीलस्य। जिष्णोः- जयशीलस्य। दधिक्राव्णः- प्राणतुरगस्य। स्तुतिम्। अकारिषम्- अकरवम्। नः- अस्माकम्। मुखा- मुखानि। सुरभि- सुरभीणि। करत्- करोतु। नः- अस्माकम्। आयूषि। प्र तारिषत्- प्रवर्धयतु ॥६॥